

ISSN 2518-1726 (Online),
ISSN 1991-346X (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ

Х А Б А Р Л А Р Ы

ИЗВЕСТИЯ

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

AL-FARABI KAZAKH
NATIONAL UNIVERSITY

ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА СЕРИЯСЫ

СЕРИЯ ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКАЯ

PHYSICO-MATHEMATICAL SERIES

3 (319)

МАМЫР – МАУСЫМ 2018 ж.

МАЙ – ИЮНЬ 2018 г.

MAY – JUNE 2018

1963 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАР АЙЫНАН ШЫҒА БАСТАҒАН
ИЗДАЕТСЯ С ЯНВАРЯ 1963 ГОДА
PUBLISHED SINCE JANUARY 1963

ЖЫЛЫНА 6 РЕТ ШЫҒАДЫ
ВЫХОДИТ 6 РАЗ В ГОД
PUBLISHED 6 TIMES A YEAR

Б а с р е д а к т о р ы
ф.-м.ғ.д., проф., ҚР ҰҒА академигі **Ғ.М. Мұтанов**

Р е д а к ц и я а л қ а с ы:

Жұмаділдаев А.С. проф., академик (Қазақстан)
Кальменов Т.Ш. проф., академик (Қазақстан)
Жантаев Ж.Ш. проф., корр.-мүшесі (Қазақстан)
Өмірбаев У.У. проф. корр.-мүшесі (Қазақстан)
Жүсіпов М.А. проф. (Қазақстан)
Жұмабаев Д.С. проф. (Қазақстан)
Асанова А.Т. проф. (Қазақстан)
Бошқаев К.А. PhD докторы (Қазақстан)
Сұраған Д. корр.-мүшесі (Қазақстан)
Quevedo Hernando проф. (Мексика),
Джунушалиев В.Д. проф. (Қырғыстан)
Вишневский И.Н. проф., академик (Украина)
Ковалев А.М. проф., академик (Украина)
Михалевич А.А. проф., академик (Белорус)
Пашаев А. проф., академик (Әзірбайжан)
Такибаев Н.Ж. проф., академик (Қазақстан), бас ред. орынбасары
Тигиняну И. проф., академик (Молдова)

«ҚР ҰҒА Хабарлары. Физика-математикалық сериясы».

ISSN 2518-1726 (Online), ISSN 1991-346X (Print)

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.)
Қазақстан республикасының Мәдениет пен ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағат комитетінде
01.06.2006 ж. берілген №5543-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік

Мерзімділігі: жылына 6 рет.
Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекенжайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., 220, тел.: 272-13-19, 272-13-18,
www.nauka-nanrk.kz / physics-mathematics.kz

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2018

Типографияның мекенжайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Муратбаева көш., 75.

Главный редактор
д.ф.-м.н., проф. академик НАН РК **Г.М. Мутанов**

Редакционная коллегия:

Джумадильдаев А.С. проф., академик (Казахстан)
Кальменов Т.Ш. проф., академик (Казахстан)
Жантаев Ж.Ш. проф., чл.-корр. (Казахстан)
Умирбаев У.У. проф. чл.-корр. (Казахстан)
Жусупов М.А. проф. (Казахстан)
Джумабаев Д.С. проф. (Казахстан)
Асанова А.Т. проф. (Казахстан)
Бошкаев К.А. доктор PhD (Казахстан)
Сураган Д. чл.-корр. (Казахстан)
Quevedo Hernando проф. (Мексика),
Джунушалиев В.Д. проф. (Кыргызстан)
Вишневский И.Н. проф., академик (Украина)
Ковалев А.М. проф., академик (Украина)
Михалевич А.А. проф., академик (Беларусь)
Пашаев А. проф., академик (Азербайджан)
Такибаев Н.Ж. проф., академик (Казахстан), зам. гл. ред.
Тигиняну И. проф., академик (Молдова)

«Известия НАН РК. Серия физико-математическая».

ISSN 2518-1726 (Online), ISSN 1991-346X (Print)

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы)

Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации и архивов
Министерства культуры и информации Республики Казахстан №5543-Ж, выданное 01.06.2006 г.

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, 220, тел.: 272-13-19, 272-13-18,
www.nauka-nanrk.kz / physics-mathematics.kz

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2018

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

E d i t o r i n c h i e f
doctor of physics and mathematics, professor, academician of NAS RK **G.M. Mutanov**

E d i t o r i a l b o a r d:

Dzhumadildayev A.S. prof., academician (Kazakhstan)
Kalmenov T.Sh. prof., academician (Kazakhstan)
Zhantayev Zh.Sh. prof., corr. member. (Kazakhstan)
Umirbayev U.U. prof. corr. member. (Kazakhstan)
Zhusupov M.A. prof. (Kazakhstan)
Dzhumabayev D.S. prof. (Kazakhstan)
Asanova A.T. prof. (Kazakhstan)
Boshkayev K.A. PhD (Kazakhstan)
Suragan D. corr. member. (Kazakhstan)
Quevedo Hernando prof. (Mexico),
Dzhunushaliyev V.D. prof. (Kyrgyzstan)
Vishnevskiy I.N. prof., academician (Ukraine)
Kovalev A.M. prof., academician (Ukraine)
Mikhalevich A.A. prof., academician (Belarus)
Pashayev A. prof., academician (Azerbaijan)
Takibayev N.Zh. prof., academician (Kazakhstan), deputy editor in chief.
Tiginyanu I. prof., academician (Moldova)

News of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan. Physical-mathematical series.

ISSN 2518-1726 (Online), ISSN 1991-346X (Print)

Owner: RPA "National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan" (Almaty)

The certificate of registration of a periodic printed publication in the Committee of information and archives of the Ministry of culture and information of the Republic of Kazakhstan N 5543-Ж, issued 01.06.2006

Periodicity: 6 times a year

Circulation: 300 copies

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 219, 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19, 272-13-18,
www.nauka-nanrk.kz / physics-mathematics.kz

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2018

Address of printing house: ST "Aruna", 75, Muratbayev str, Almaty

NEWS

OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
PHYSICO-MATHEMATICAL SERIES

ISSN 1991-346X

Volume 3, Number 319 (2018), 14 – 22

UDC 539.23; 539.216.1

**Ye. Yerlanuly^{1,3}, D.G. Batryshev^{1,3}, T.S. Ramazanov², M.T. Gabdullin³,
N.E. Ahmetzhanov³, N.E. Ahanova^{3,4}, O. Omirzhanov¹**

¹Laboratory of Engineering Profile, Al-Farabi Kazakh National University;

²Scientific and Research Institute of Experimental and Theoretical Physics,
Al-Farabi Kazakh National University;

³National Nanotechnological Laboratory of Opened Type, Al-Farabi Kazakh National University
71, Al-Farabiavenue, Almaty, 050040, Kazakhstan;

⁴Kazakh-British Technical University, Kazakhstan

[yerlanuly@physics.kz](mailto:yerlanuly@physics.kzbatryshev@physics.kzramazan@physics.kz)batryshev@physics.kzramazan@physics.kzgabdullin@physics.kzahnazym@physics.kz

EFFECT OF PLASMA PARAMETERS ON THE SYNTHESIS OF CARBON NANOMATERIALS BY THE PECVD METHOD

Abstract: This work covers an experimental study of the effect of plasma parameters on the synthesis of carbon materials by the PECVD method. It was found that, depending on PECVD synthesis parameters, in particular, temperature, discharge power, gas pressure, percentage of gas mixture and etc., various carbon nanomaterials are synthesized. The obtained samples were analyzed by using analytical equipment such as Quanta 3D scanning electron microscope (SEM, FEI USA), NThegra Spectra Raman spectroscopy and Leica optical microscope. Thus, the morphology and quality of the structure of the obtained samples (carbon nanoparticles (CNP), carbon nanofibres (CNF) and nanotubes (CNTs), carbon nanowalls (CNWs) and multilayered graphene sheets) were studied by optical and electron microscopies, as well as by the method of combined light scattering. Found, that with the increase of power of the radio-frequency discharge, the production of qualitative nanostructures is complicated by the formation of their nanoclusters. For the synthesis of CNT, it is necessary to control the thickness of catalytic nanolayer, since the quality of CNT structures can be worsened by the formation of thicker nanofibers. The obtained experimental results can be used to determine the optimum PECVD synthesis condition to synthesize various carbon nanomaterials.

Keywords: carbon nanoparticles, carbon nanofibers, carbon nanotubes, carbon nanowalls, multilayer graphene, radio-frequency (RF) discharge plasma.

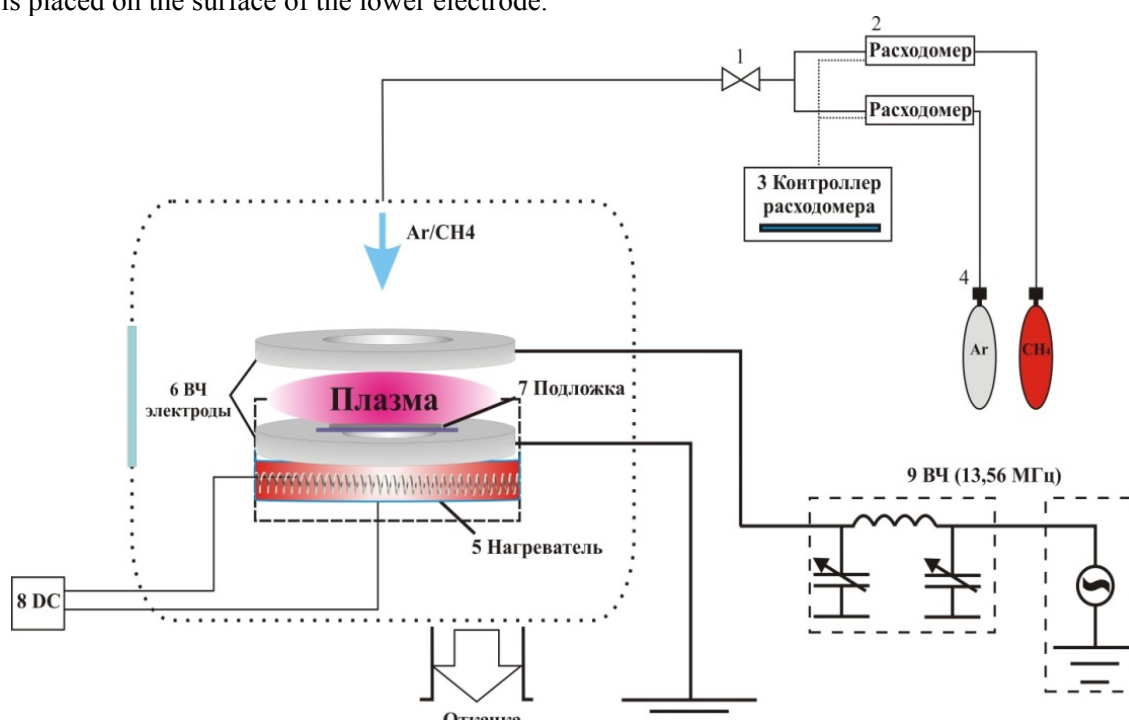
Introduction

Analysis of the state and trends in the modern development of nanoindustry objects allows us to conclude that one of the most promising areas of nanotechnology is the production of carbon nanomaterials (CNMs). As is well known, carbon exists in the solid phase in several modifications, the properties of which sharply differ from each other: carbon nanoparticles [1-2], carbon nanofibres, carbon nanotubes [3-4], graphene [5-6], carbon nanowalls [7- 8], fullerene [9] etc. The research relevance of CNMs is due to the wide range of their practical application in various areas of industry. For example, carbon nanoparticles can find their application in water purification [10,11], automobile tires as reinforcing fillers [12], in determining cancer cells at an early stage [13], etc. Scientists suggest the use of carbon nanotubes as reinforcing elements for the production of high-quality concrete [14,15] in construction. The unique properties of CNTs are also used for medicine purposes like water disinfection, production of antimicrobial coatings and drugs [16] and in targeted drug delivery [17]. CNTs and composites based on them are used in power engineering to store hydrogen [18], to create high-capacity capacitors (supercapacitors) [19]. The unique semiconductor properties of graphene allow them to be used in electronics to create highly sensitive sensors, high-speed electronic devices [20,23] etc. As for carbon

nanowalls (CNW), they are one of the allotropic modifications of carbon, which are vertically oriented graphene sheets [24,25], which find their application for energy storage as a blackbody-like material, for bolometers [26] and solar cells [27] as electrodes for supercapacitors [28,29], etc. Thus, taking into account the relevance of CNM, in this work a method of plasma-enhanced chemical vapor deposition (PECVD) was used for the synthesis of carbon nanomaterials at different plasma parameters.

Experimental part

The scheme of the experimental setup is shown in Fig. 1. The PECVD system consists of a working chamber, a system of radio-frequency electrodes (6), a heating element (5), which reduces the effect of power RF discharge on the process of dissociation of carbon-containing gas for the gas-phase deposition process of a CNT, power supply for heating element (8), a high-frequency (RF) generator (9) for igniting a plasma, a vacuum system and a gas inlet system. The substrate with the catalyst, in this case, a nickel one, is placed on the surface of the lower electrode.

1 - valve, 2 - gas flowmeters, 3 - gas flowmeter controller, 4 - argon and methane gas cylinders,
5 - heating element, 6 - high frequency (RF) electrodes, 7 - substrate, 8 – power supply for heating element,
9 – HF (RF) generator with automatic matching device

Figure 1 – Structure of the PECVD system for the synthesis of nanocomposite materials based on CNTs

The experiment was carried out as follows. First, a silicon substrate with a catalytic nanolayer was annealed to form the islands of the nickel nanoclusters. To do this, the substrate is loaded into the working chamber on the surface of the lower electrode and a vacuum condition is created, after the vacuum is established, the working gas argon (Ar) flow is supplied to a pressure of the order of 1 Torr, the RF plasma is ignited in the power range 1-25 W at the temperature of 400⁰C and processed for 10 minutes. This process is well described in [30]. Further, for the growth of CNTs, a reaction carbon-containing gas, methane, is injected into the working chamber up to a pressure of 1.1-1.6 Torr, and then the synthesis process lasts for 15-30 minutes.

Figure 2 shows photographs of silicon substrates with a nickel catalyst before and after CNT synthesis by the PECVD method. It can be seen that after the synthesis, the surface of the substrate has a soot formation, which indicates the possible deposition of carbon nanostructures.

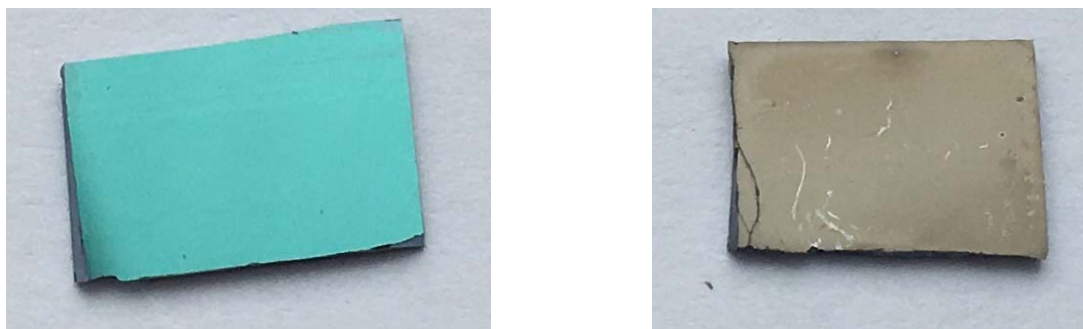

Figure 2 – Silicon substrates with nickel catalyst before (left) and after (right) CNT synthesis by the PECVD method

Results and discussion

The samples synthesized by the PECVD method were investigated by scanning electron microscopy (SEM) and Raman spectroscopy (Raman spectroscopy).

SEM images and Raman spectra of the samples obtained at temperatures 400-450⁰C, pressure of 1.3 Torr and discharge power in the range of 1-10 W are shown in Fig. 3. As can be seen, the surface of the obtained samples has a deposition in the form of carbon nanoparticles with sizes of the order of 50 -100 nm and a carbon film. The absence of CNTs is explained by the low synthesis temperature for the formation of nanoclusters (crystalline structure).

Further, the experimental work was carried out at a temperature of 500⁰C, a gas pressure of methane/argon of 1-1.8 Torr, and a discharge power in the range of 1-25 W.

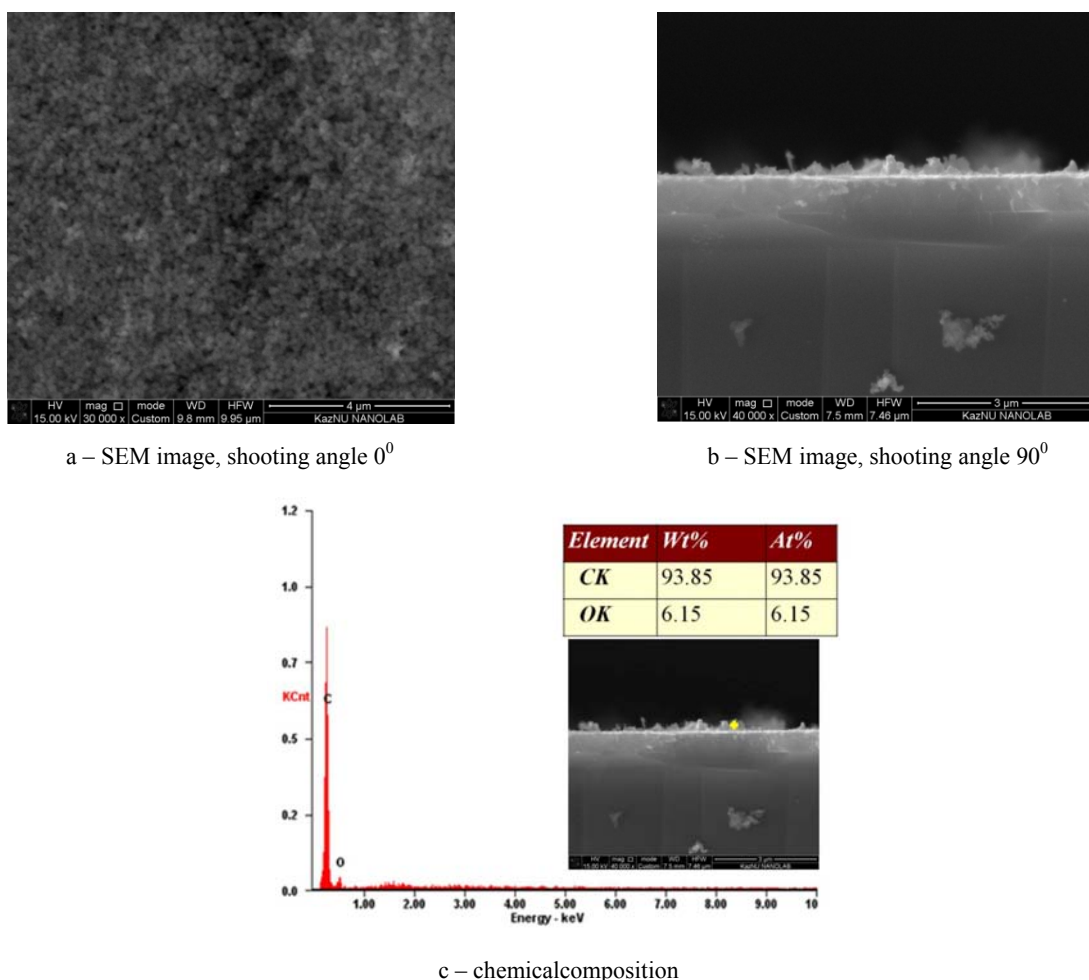

Figure 3 – SEM analysis of samples after PECVD synthesis at a temperature of 400-450⁰C and discharge power of 1-10W

In experiments with synthesis conditions: pressure 1-1.8 Torr, temperature 500⁰C and duration of 20 minutes, carbon nanowires (1-5 W) and nanotubes (5-7 W) were obtained, which was proved by the results of SEM and Raman studies, as well as optical microscopy.

Optical micrographs and SEM images of the obtained samples of carbon nanofibers and nanotubes are presented in Figures 4 and 5, respectively.

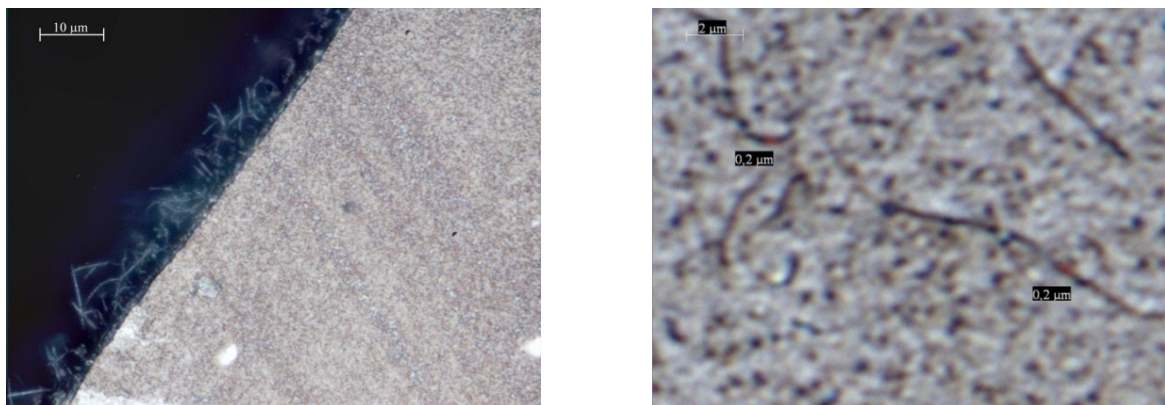
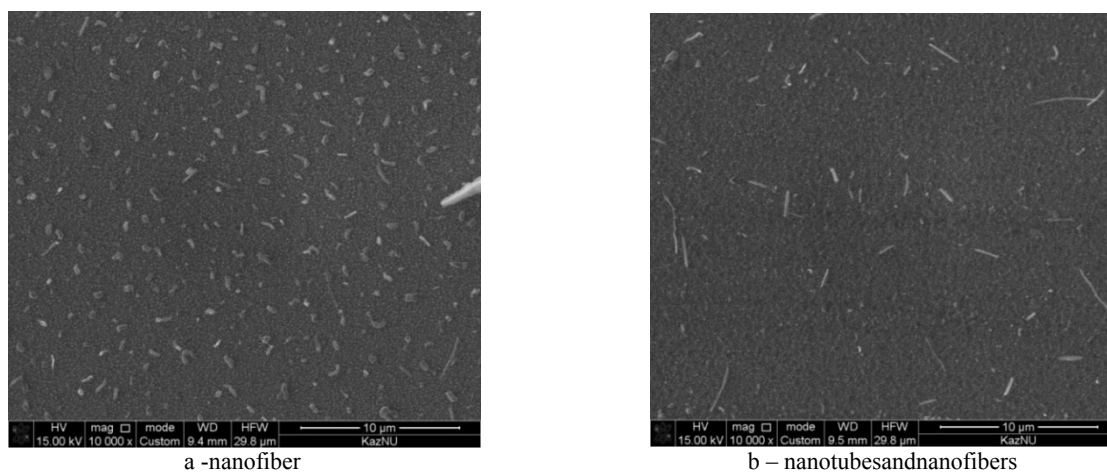

Figure 4 – Optical micrographs of carbon nanofibers synthesized at discharge power of 1-5 W and temperature of 500⁰C

a - nanofiber

b – nanotubes and nanofibers

Figure 5 - SEM images of carbon nanofibers and nanotubes at a discharge power of 1-7 W and temperature of 500⁰C

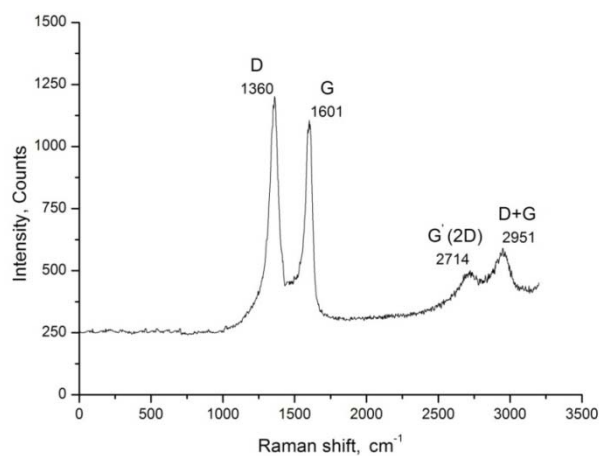

Figure 6 – Raman spectrum of the obtained nanofibers (nanotubes) at a discharge power of 1-7 W and a temperature of 500⁰C

The result of Raman study of the obtained samples is shown in Fig. 6. The obtained spectrum is typical for the multiwalled carbon nanotubes (MWCNT) and demonstrates G mode, which is usually observed in graphite-like materials, D mode, which is associated with defects in the structure, the second harmonic of the D mode - G'(2D) mode and G+D mode, the origin of which is not fully understood yet.

It can be seen from the spectrum that the obtained MWCNTs are not of the high quality. The intensity ratio of D and G peaks, responsible for the perfection of the graphene structure, is equal to 1.1, where for CNTs it is about 1.5 and higher. In addition, the position and partial overlapping of D and G peaks indicate amorphous structure. The low quality of MWCNTs is probably due to the presence of additional constituents like nanofibers, which have higher diameter and more disordered structure.

With the increase in discharge power in the range of 10-15 W, the formation of carbon nanowalls (CNW) was detected, which was confirmed by the results of SEM, Raman analysis (Figures 7-9).

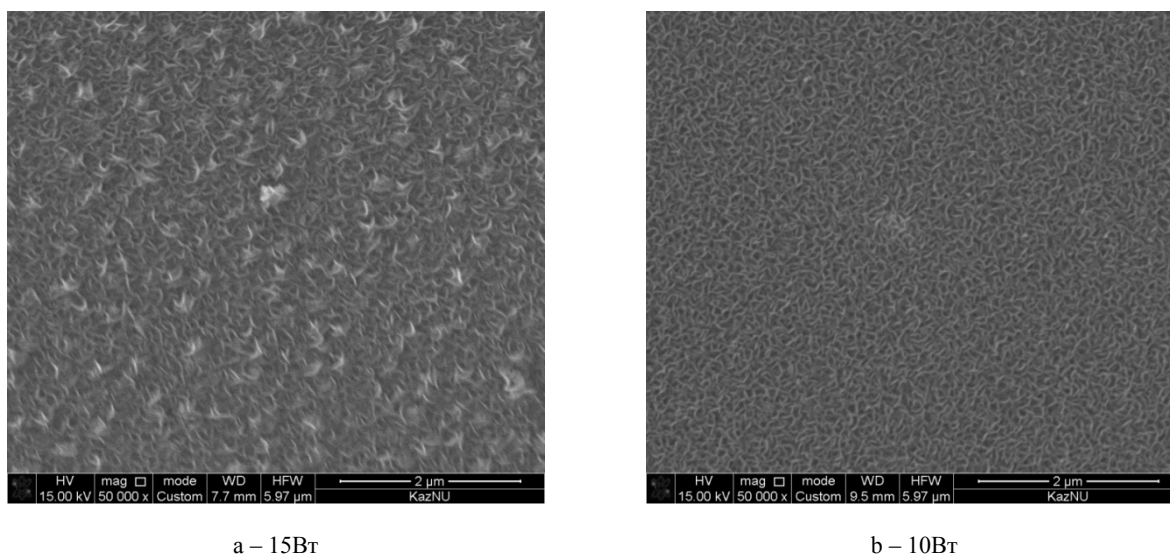

Figure 7 – SEM images of CNW synthesized on Ni/Si substrates at a discharge power of 15 W (a) and 10 W (b) at a temperature of 500°C

As can be seen from the SEM image, after the synthesis process, the surface of the silicon substrate becomes covered with the vertically aligned carbon sheets, also known as carbon nanowalls (CNW). As the discharge power is increased, it is possible to observe the agglomeration of nanolayers - the formation of nanoclusters of the walls (Figures 7a and 8).

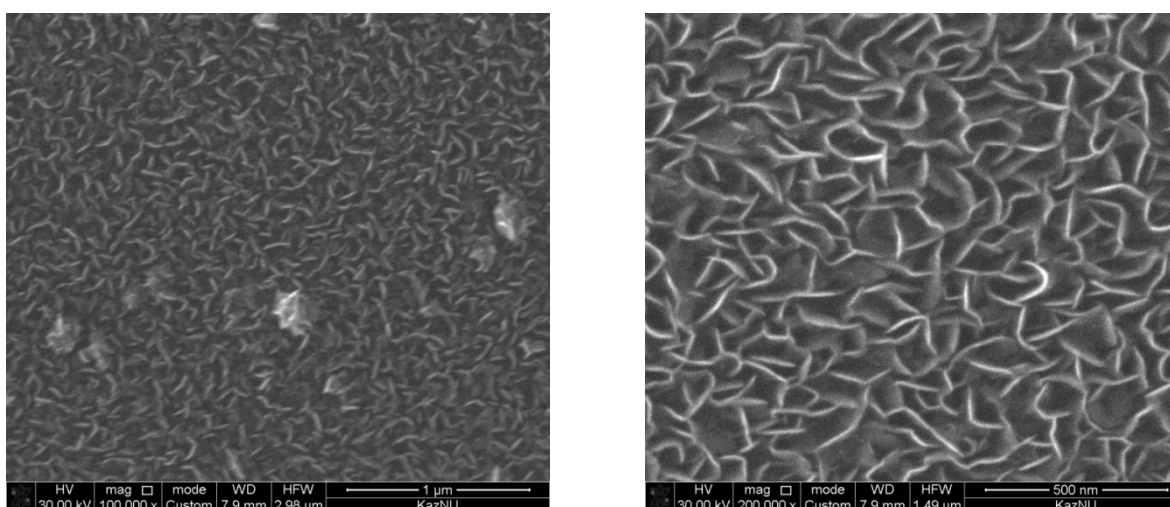

Figure 8 – SEM images of CNW synthesized on Ni/Si substrates at discharge power of 15 W and the temperature of 500°C

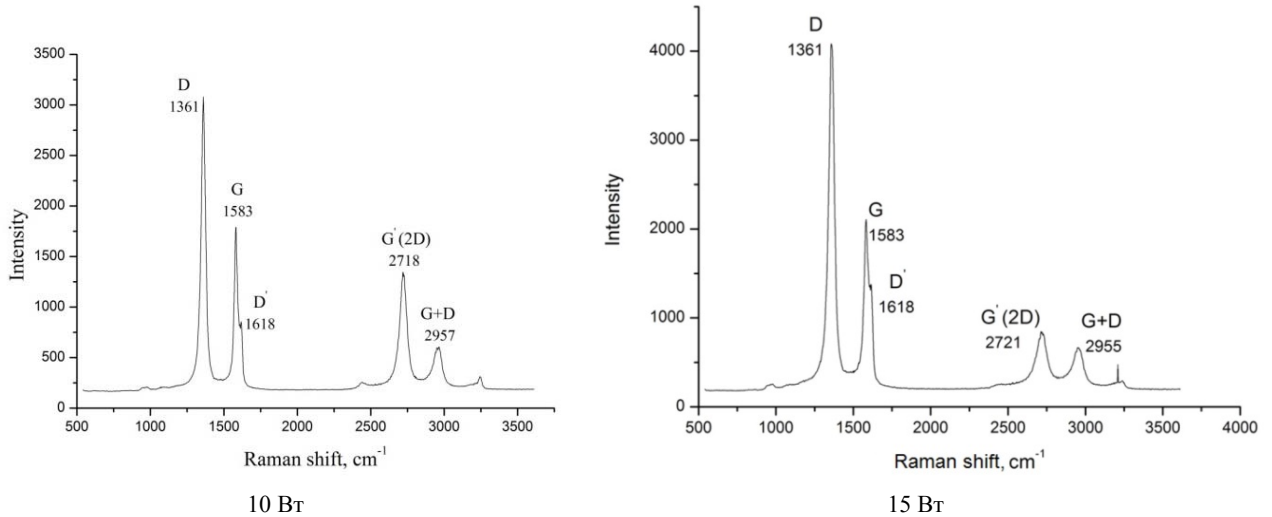
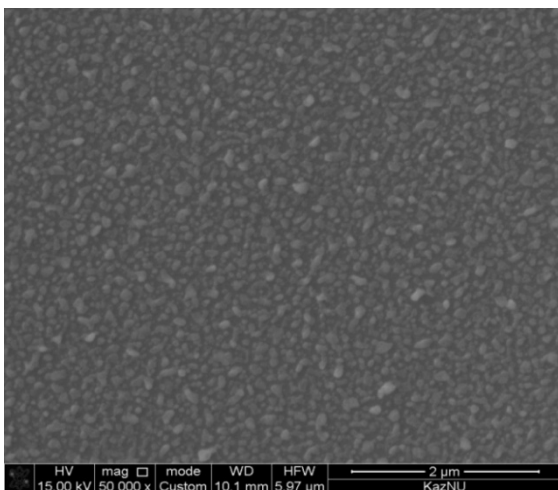

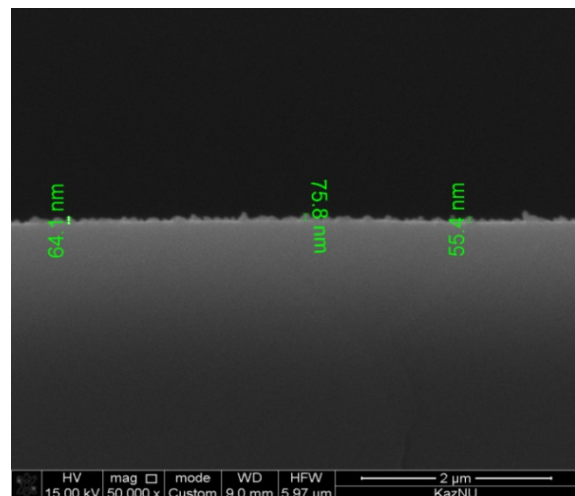
Figure 9– Raman spectrum of CNW synthesized on Ni/Si substrate at discharge power of 10 and 15 W at the temperature of 500°C

The Raman spectrum of the obtained samples corresponds to the typical spectrum of CNW [31-33], while the G-mode, which is usually observed in graphite materials, has a redshifted shoulder - D' peak. The spectrum also contains characteristic D-peak, associated with defects in the sp^2 structures, 2D (G') - peak, which corresponds to the second order of the D-mode and the G+D mode. The intensity ratio of the D and G modes, which indicates the degree of disorder (defectiveness) in the crystal lattice of the graphene sheet, ranges from 1.7 to 1.9. The calculated in-plane correlation length L_a varies from 2.5 to 2.3 nm, the region in which the CNW can be considered as defect-free. As mentioned above, with the increase of discharge power, the agglomeration of nanowalls occurs, and the ratio $I(D)/I(G)$ increases as well, which indicates the formation of defects in the structure.

With a further increase in the discharge power in the range of 20-25 W and under the same parameters of temperature and pressure, multilayer graphene sheets were obtained (Fig. 10,11). As can be seen from the SEM images, the islands of multilayer graphene with a thickness of the order of 50-75 nm were formed on the surface of the silicon substrate. Raman studies indicate that the obtained structures correspond to the graphite-like material. The in-plane correlation length L_a is 2 nm, and the ratio $I(D)/I(G)$ is 1.4.

a – SEM image, shooting angle 0^0

б – SEM image, shooting angle 90^0

Figure 10 – SEM analysis of the samples after PECVD synthesis at 500°C and discharge power of 15-25 W

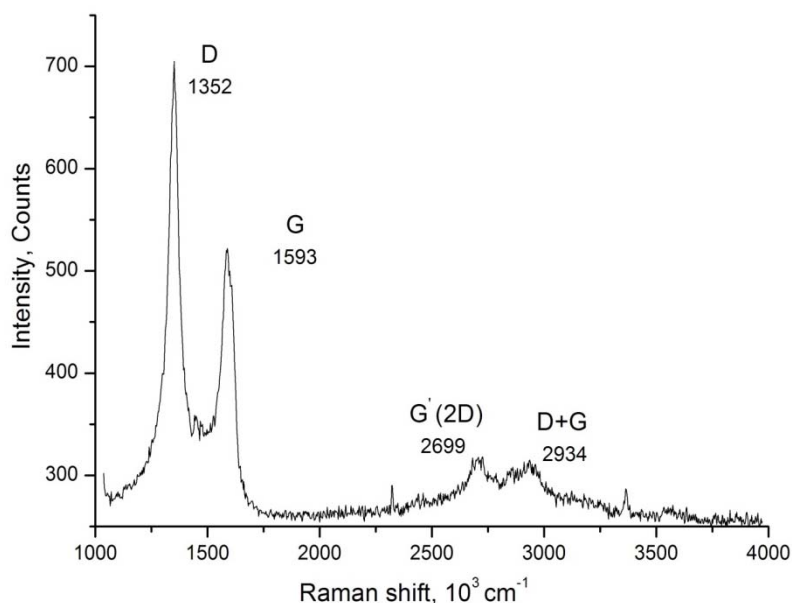

Figure 11 – Raman spectrum of the samples after PECVD synthesis at 500⁰C and discharge power of 15-25 W

Table 1 represents parameters for the synthesis of carbon nanomaterials by PECVD method

Table 1 – Parameters for the synthesis of carbon nanomaterials by PECVD method

Resulting product	Synthesis parameters			
	Pressure, torr	Temperature, ⁰ C	Discharge power, W	Gas mixture
Carbon nanoparticles	1.1-1.6	400-450	1-15	Ar/CH ₄
Carbon nanofibers and nanotubes	1.1-1.6	500	1-7	Ar/CH ₄
Carbon nanowalls	1.1-1.6	500	8-15	Ar/CH ₄
Multilayered graphene	1.1-1.6	500	20-25	Ar/CH ₄

Conclusion

Thus, various carbon nanomaterials were obtained and characterized. It was experimentally revealed that the type of the synthesized nanomaterial depends on the value of discharge power. At temperatures of 400-450⁰C and discharge power of 1-15 W carbon nanoparticles are synthesized, with increasing temperature up to 500⁰C carbon nanostructures are formed, in particular, at discharge power of 1-7 W- carbon nanofibres and nanotubes, 8-15 W- carbon nanowalls, 20-25 W multi-layered graphene. The obtained experimental results can be used to determine the optimum PECVD synthesis condition to synthesize various carbon nanomaterials.

REFERENCES

- [1] Nanoparticle Technology Handbook, Masuo Hosokawa, Kiyoshi Nogi, Makio Naito, Toyokazu Yokoyama (eds.), Elsevier Science, 2007.
- [2] S. C. Ray, ArindamSaha, Nikhil R. Jana, Rupa Sarkar, Fluorescent Carbon Nanoparticles: Synthesis, Characterization, and Bioimaging Application// J. Phys. Chem. C, 2009, 113 (43), pp 18546–18551.
- [3] T. Ikuno, S. Takahashi, K. Kamada, S. Ohkura, S. Honda, M. Katayama, T. Hirao, K. Oura, Influence of the plasma condition on the morphology of vertically aligned carbon nanotube films grown by RF plasma chemical vapor deposition//Surface Review and Letters, 2003. Vol. 10, No. 4. P.611-615.
- [4] T.Kato, R. Hatakeyama, Formation of Freestanding Single-Walled Carbon Nanotubes by Plasma-Enhanced CVD//Chem. Vap. Deposition. 2006. 12, P. 345–352.

- [5] Ning G.Q., Wang H., Zhang X.X., Xu C.G., Chen G.J., Gao J.N., Synthesis and methane storage of binder-free porous graphene monoliths//PARTICULOLOGY. 2013. Vol. 11. №4. P.415-420.
- [6] Shibuta Y., Arifin R., Shimamura K., Oguri T., Shimojo F., Yamaguchi S., Low reactivity of methane on copper surface during graphene synthesis via CVD process: Ab initio molecular dynamics simulation // CHEMICAL PHYSICS LETTERS. 2014. Vol. 610. P.33-38.
- [7] S.Y. Kim, S. K. Shin, H. Kim, Y.-H. Jung, H. Kang, W. S. Choi, G. B. Kweon, Synthesis of Carbon Nanowalls by Microwave PECVD for Battery Electrode // TRANSACTIONS ON ELECTRICAL AND ELECTRONIC MATERIALS. 2015.Vol. 16, No. 4, pp. 198-200.
- [8] S. Kurita, A. Yoshimura, H. Kawamoto, T. Uchida, K. Kojima, M. Tachibana, P. Molina-Morales, H. Nakai, Raman spectra of carbon nanowalls grown by plasma-enhanced chemical vapor deposition// JOURNAL OF APPLIED PHYSICS. 2005. 97, 104320.
- [9] Kroto, H. W.; Heath, J. R.; O'Brien, S. C.; Curl, R. F.; Smalley, R. E., C-60 - Buckminsterfullerene. Nature 1985, 318, (6042), 162-163.
- [10] R. KhaydarovR. KhaydarovEmailauthorO. Gapurova, Application of Carbon Nanoparticles for Water Treatment//Water Treatment Technologies for the Removal of High-Toxicity Pollutants. 2009. Pp. 253-258.
- [11] Simpson A., Pandey R.R., Chusuei C.C., Ghosh K., Patel R., Wanekaya A.K., Fabrication characterization and potential applications of carbon nanoparticles in the detection of heavy metal ions in aqueous media//CARBON. 2018. V.127. P.122-130.
- [12] <http://carboninspired.com/blog/?p=561&lang=en>
- [13] Lu Yю, Wei J.Y., Yao D.S., Pan Z.M., Yao Y., Application of carbon nanoparticles in laparoscopic sentinel lymph node detection in patients with early-stage cervical cancer//PLOS ONE. 2017. V.12, No 9 – e0183834.
- [14] Raki, L.; Beaudoin, J.J.; Alizadeh, R.; Makar, J.M.; Sato, T. Cement and concrete nanoscience and nanotechnology// Materials. 2010. Vol. 3. P. 918-942.
- [15] Cwirzen A.; Habermehl-Cwirzen K.; Penttala V., Surface decoration of carbon nanotubes and mechanical properties of cement/carbon nanotube composites// Adv. Cem. Res. 2008. Vol. 20. P. 65-73.
- [16] Coccinia T., Rodab E., Sarigiannisc D.A., Mustarellid P., Quartaroned E., Profumoe A., Manzoa L. Effects of water-soluble functionalized multi-walled carbon nanotubes examined by different cytotoxicity methods in human as-trocyte D384 and lung A549 cells// Toxicology. 2010. Vol.269. P. 258-269.
- [17] Dumortier H., Lacotte S., Pastorin G., Marega R., Wu W., Bonifazi D., Briand J.P., Prato M., Muller S., Bianco A. Functionalized carbon nanotubes are non-cytotoxic and pre-serve the functionality of primary immune cells//NanoLett. 2006. № 6. P. 1522-1528.
- [18] Frackowiak E.,BéguinF., Electrochemical Storage of Energy in Carbon Nanotubes and Nanostructured Carbons// Carbon. 2002. Vol. 40. P.1775-1787.
- [19] Frackowiak E, Jurewicz K, Delpoux S, Beguin F. Nanotubular materials for supercapacitors//J. Power Sourc. 2001 . Vol.97. P.822–825.
- [20] EliasD.C.,NairR.R., MohiuddinT.M.G., MorozovS.V., BlakeP., HalsallM.P.et. al. Science 323 610 2009.
- [21] Seah T.H., Poh H.L., Chua C.K., Sofer Z., Pumera M., Towards Graphane Applications in Security: The Electrochemical Detection of Trinitrotoluene in Seawater on Hydrogenated Graphene// Electroanalysis. 2014. Vol. 26, №1. P. 62-68.
- [22] Gharekhanlou B., Tousaki S.B., Khorasani S: Bipolar transistor based on graphane. Phys. Conf. Ser 2010, 248:012061.
- [23] Savchenko A: Transforming graphene. Sci 2009, 323:589.
- [24] Y.H. Wu, P.W. Qiao, T.C. Chong, Z.X. Shen. Adv. Mater. 14 (2002) 64.
- [25] S. Kurita, A. Yoshimura, H. Kawamoto, T. Uchida, K. Kojima, M. Tachibana, P. Molina-Morales, H. Nakai. J. App.Phys. 97 (2005) 104320.
- [26] V.A. Krivchenko et al, Sci. Rep. 3 (2013) 3328.
- [27] S.Y. Kim et al. J.Trans. Electrical and electronic materials 16 (2015) 198-200.
- [28] S. Hassan, M. Suzuki, Sh. Mori and A. Abd El-Moneim,, RSC Adv. 4 (2014) 20479.
- [29] H. Matsumura. Thin Solid Films 395 (2001)1.
- [30] Batryshev D.G., Ramazanov T.S., Dosbolayev M.K., Gabdullin M.T., Yerlanuly Ye., Synthesis of carbon nanotubes by plasma enhanced chemical vapor depositionmethod in radio-frequency capacitive discharge // NAS RK, physico-mathematical series. 2016. Vol.310, № 6, P. 10-16
- [31] S. Kurita, A. Yoshimura, H. Kawamoto, T. Uchida, K. Kojima, M. Tachibana, P. Molina-Morales, H. Nakai. J. App.Phys. 97 (2005) 104320.
- [32] S. Matsumoto, Y. Sato, M. Kamo, N. Setaka.Jpn. J. Appl. Phys. 21 (1982)183.
- [33] R. Liu, Ya. Chi, L. Fang, Zh. Tang and X. Yi., J. Nanoscience and Nanotechnology 14 (2014) 1647–1657.

Е. Ерланұлы^{1,3}, Д.Ф. Батрышев^{1,3}, Т.С. Рамазанов²,
М.Т. Габдуллин³, Н.А. Ахметжанов³, Н.Е. Аханова^{3,4}, О. Омиржанов¹

¹Инженерлі бейіндегізертхана, әл-ФарабиатындағыҚазҰУ

²Эксперименттік және теориялық физика ғылыми-зерттеу институты, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

³Ашық түрдегі ұлттық нанотехнологиялық зертхана, әл-Фарабиатындағы ҚазҰУ,

Қазақстан, 050040 Алматы, әл-Фараби, 71;

⁴Қазақстан-Британтехникалық университеті, Қазақстан, 050000 Алматы, Төлеби көш., 59

ПЛАЗМА ПАРАМЕТРЛЕРІНІҢ КӨМІРТЕКТІ НАНОМАТЕРИАЛДАРДЫҢ PECVD ӘДІСІМЕН СИНТЕЗІНЕ ӘСЕРІ

Аннотация. Аталған жұмыс плазма параметрлерінің көміртекті наноматериалдардың PECVD әдісімен синтезіне әсерін эксперименталды зерттеуге арналған. PECVD параметрлеріне, температура, разряд қуаты, газ қысымы, газдардың пайыздық үлесіне байланысты әртүрлі көміртекті наноматериалдар синтезделетіні анықталды. Алынған үлгілер сканерлеуші электрондық микроскоп Quanta 3D (СЭМ, FEI USA), Рамандық спектрометр NThegra Spectra, оптикалық микроскоп Leica сияқты аналитикалық қондырғылар көмегімен зерттелді. Осылайша, оптикалық және электрондық микроскоп, және де комбинациялық жарық шашырау көмегімен құрылымдардың морфологиясы мен сапасы зерттелді: көміртекті нанобөлшектер (КНБ), көміртекті наноталшық (КНТ) пен нанотүтікше (КНТ), көміртекті наноқабырға (КНҚ) және көпқабатты графен парақшалары. ЖЖ разряд қуатын өсірген кезде наноқабырғалардың нанокластерге құрылуы қиындайдығыны анықталды. КНТ синтезі үшін каталитикалық наноқыбықтықшаның қалыңдығын басқару қажет, себебі КНТ құрылымы нашарлап наноталшықтың өсуіне алып келеді. Алынған нәтижелер, PECVD әдісімен әртүрлі көміртекті наноматериалдарды синтездеуде қолданылуы мүмкін.

Тірек сөздер: көміртекті нанобөлшектер, көміртекті наноталшықтар, көміртекті нанотүтікшелер, көміртекті наноқабырғалар, көпқабатты графен, жоғары жиілікті разряд плазмасы.

УДК 539.23; 539.216.1

Е. Ерланұлы^{1,3}, Д.Ф. Батрышев^{1,3}, Т.С. Рамазанов², М.Т. Габдуллин^{3,4},
Н.А. Ахметжанов³, Н.Е. Аханова^{3,4}, О. Омиржанов¹

¹Лаборатория инженерного профиля, КазНУ им. аль-Фараби;

²Научно-исследовательский институт экспериментальной и теоретической физики, КазНУ им. аль-Фараби;

³Национальная нанотехнологическая лаборатория открытого типа, КазНУ им. аль-Фараби,

Казахстан, 050040 Алматы, пр. аль-Фараби, 71;

⁴Казахстанско-Британский технический университет, Казахстан, 050000 Алматы, ул. Толе-би, 59

ВЛИЯНИЕ ПАРАМЕТРОВ ПЛАЗМЫ НА СИНТЕЗ УГЛЕРОДНЫХ НАНОМАТЕРИАЛОВ МЕТОДОМ PECVD

Аннотация. Данная работа посвящена экспериментальному исследованию влияния параметров плазмы на синтез углеродных материалов методом PECVD. Установлено, что в зависимости от параметров PECVD синтеза в частности, температуры, мощности разряда, давление газа, процентное соотношение смеси газов и т.д., синтезируются различные углеродные наноматериалы. Полученные образцы были исследованы с помощью аналитических оборудований, таких как сканирующий электронный микроскоп Quanta 3D (СЭМ, FEIUSA), Рамановский спектроскоп NThegraSpectra, оптический микроскоп Leica. Таким образом, с помощью оптической и электронной микроскопии, а также методом комбинированного рассеяния света были исследованы морфология и качество структуры полученных образцов: углеродные наночастицы (УНЧ), углеродные нановолокна (УНВ) и нанотрубки (УНТ), углеродные наностены (УНТ) и многослойные графеновые листы. Установлено, что с увеличением мощности ВЧ разряда получение качественных наностен усложняется формированием их нанокластеров. Для синтеза УНТ необходимо контроль толщины каталитического нанослоя, так как качество структур УНТ может ухудшиться формированием более толстых нановолокон. Полученные результаты могут быть использованы для определения оптимальных условий PECVD метода для синтеза различных углеродных наноматериалов.

Ключевые слова: углеродные наночастицы, углеродные нановолокна, углеродные нанотрубки, углеродные наностены, многослойный графен, плазма высокочастотного разряда.

МАЗМҰНЫ

<i>Серебрянский А., Рева И., Кругов М., Yoshida Fumi.</i> Фэтон (3200) астероидының фотометрлік талдауларының нәтижелері (ағылшын тілінде).....	5
<i>Ерланұлы Е., Батрышев Д.Ф., Рамазанов Т.С., Габдуллин М.Т., Ахметжанов Н.А., Аханова Н.Е., Омиржанов О.</i> Плазма параметрлерінің көміртекті наноматериалдардың <i>resvd</i> әдісімен синтезіне әсері (ағылшын тілінде).....	14
<i>Тейфель В.Г., Вдовиченко В.Д., Лысенко П.Г., Каримов А.М., Кириенко Г.А., Филиппов В.А., Харитонова Г.А., Хоженец А.П.</i> Юпитердегі үлкен қызыл дақ: аммиакты жұтылудың кейбір ерекшеліктері (ағылшын тілінде).....	23
<i>Буртебаев Н., Керимкулов Ж.К., Зазулин Д.М., Алимов Д.К., Мухамеджанов Е.С., Курахмедов А.Е., Чункибаева А., Еділбаев Е.Н.</i> Төменгі энергияларда $^{10}\text{B}(\text{p},\alpha)^7\text{Be}$ реакциясын эксперименттік зерттеу (ағылшын тілінде).....	32
<i>Серебрянский А., Серебряков С., Ергешев А.</i> Үлкен ауқымдағы ЗБА-бақылау мәліметтерін фотометрлеу және ағымдық астрометрияның әдіснамасы (ағылшын тілінде).....	37
<i>Минглибаев М. Дж, Шомиекова С.А.</i> Реактивті күшті есепке алып анизатропты айнымалы массадағы екі планеталы үш дене есебінің ұйытқушы функцияның аналитикалық теңдеулері (ағылшын тілінде).....	48
<i>Кондратьева Л.Н., Рыспаев Ф.К., Денисюк Э.К., Кругов М.А.</i> М1-77 планетарлық тұмандықтың жаңа нәтижелері (ағылшын тілінде).....	59
<i>Павлова Л.А., Кондратьева Л.Н.</i> Планетарлық тумандардың біркелкі құрылымын қалыптастыру механизмдері (ағылшын тілінде).....	63
<i>Асанова А.Т., Сабалахова А.П., Толеуханова З.М.</i> Үшінші ретті дербес туындылы дифференциалдық теңдеулер жүйесі үшін бастапқы-шеттік есептің шешімі туралы (ағылшын тілінде).....	67
<i>Кульжумиева А.А., Сартабанов Ж.А.</i> Тұрақты коэффициентті төрт дифференциалдық теңдеулердің сызықты жүйесінің көппериодты шешімінің бар болуының коэффициенттік белгілері (ағылшын тілінде).....	74
<i>Мусабеков А., Сарипбаев А., Куракбаева С., Калбаева А., Исмаилов С., Сатыбалдиева Ф., Мусабеков Н., Аубакирова Т.</i> Айна шоғырландырушы жүйенің қозғалыс теңдеуі мен алгоритмін зерттеу (ағылшын тілінде).....	81
<i>Ақылбаев М.И., Бейсебаева А., Шалданбаев А. Ш.</i> Сингуляр әсерленген Коши есебінің әлді жыйынқталуының кепілдігі (ағылшын тілінде).....	90

* * *

<i>Ерланұлы Е., Батрышев Д.Ф., Рамазанов Т.С., Габдуллин М.Т., Ахметжанов Н.А., Аханова Н.Е., Омиржанов О.</i> Плазма параметрлерінің көміртекті наноматериалдардың <i>PECVD</i> әдісімен синтезіне әсері (орыс тілінде).....	107
<i>Буртебаев Н., Керимкулов Ж.К., Зазулин Д.М., Алимов Д.К., Мухамеджанов Е.С., Курахмедов А.Е., Чункибаева А., Еділбаев Е.Н.</i> Төменгі энергияларда $^{10}\text{B}(\text{p},\alpha)^7\text{Be}$ реакциясын эксперименттік зерттеу (орыс тілінде).....	117
<i>Серебрянский А., Серебряков С., Ергешев А.</i> Үлкен ауқымдағы ЗБА-бақылау мәліметтерін фотометрлеу және ағымдық астрометрияның әдіснамасы (орыс тілінде).....	122
<i>Минглибаев М. Дж, Шомиекова С.А.</i> Реактивті күшті есепке алып анизатропты айнымалы массадағы екі планеталы үш дене есебінің ұйытқушы функцияның аналитикалық теңдеулері (орыс тілінде).....	134
<i>Кондратьева Л.Н., Рыспаев Ф.К., Денисюк Э.К., Кругов М.А.</i> М1-77 планетарлық тұмандықтың жаңа нәтижелері (орыс тілінде).....	144
<i>Павлова Л.А., Кондратьева Л.Н.</i> Планетарлық тумандардың біркелкі құрылымын қалыптастыру механизмдері (орыс тілінде).....	149
<i>Рамазанов Т.С., Коданова С.К., Бастыкова Н.Х., Тихонов А., Майоров С.А.</i> Тығыз ыстық плазма жиынтығының гидродинамикалық қасиеттерін зерттеу (орыс тілінде).....	153

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Серебрянский А., Рева И., Кругов М., Yoshida Fumi.</i> Результаты фотометрического анализа астероида фазтон (3200) (на английском языке)	5
<i>Ерланулы Е., Батрышев Д.Г., Рамазанов Т.С., Габдуллин М.Т., Ахметжанов Н.А., Аханова Н.Е., Омиржанов О.</i> Влияние параметров плазмы на синтез углеродных наноматериалов методом PECVD (на английском языке).....	14
<i>Тейфель В.Г., Вдовиченко В.Д., Лысенко П.Г., Каримов А.М., Кириенко Г.А., Филиппов В.А., Харитонова Г.А., Хоженец А.П.</i> Большое красное пятно на Юпитере: некоторые особенности аммиачного поглощения (на английском языке).....	23
<i>Буртебаев Н., Керимкулов Ж.К., Зазулин Д.М., Алимов Д.К., Мухамеджанов Е.С., Курахмедов А.Е., Чункибаева А., Еділбаев Е.Н</i> Экспериментальное исследование реакции $^{10}\text{B}(\text{p},\alpha)^7\text{Be}$ при низких энергиях (на английском языке).....	32
<i>Серебрянский А., Серебряков С., Ергешев А.</i> Методика потоковой астрометрии и фотометрии большого массива ПЗС-наблюдений (на английском языке).....	37
<i>Минглибаев М.Дж., Шомиекова С.А.</i> Аналитические выражения возмущающих функции в двухпланетной задаче трех тел с анизотропно изменяющимися массами при наличии реактивных сил (на английском языке).....	48
<i>Кондратьева Л.Н., Рспаев Ф.К., Денисюк Э.К., Кругов М.А.</i> Новые результаты исследования планетарной туманности М1-77 (на английском языке).....	59
<i>Павлова Л.А., Кондратьева Л.Н.</i> Механизмы формирования неоднородной структуры планетарных туманностей (на английском языке).....	63
<i>Асанова А.Т., Сабалахова А.П., Толеуханова З.М.</i> О решении начально-краевой задачи для системы дифференциальных уравнений в частных производных третьего порядка (на английском языке).....	67
<i>Кульжумиева А.А., Сартабанов Ж.А.</i> Коэффициентные признаки существования многопериодических решений линейной системы четырех дифференциальных уравнений с постоянными на диагонали коэффициентами (на английском языке).....	74
<i>Мусабеков А., Сарибаяев А., Куракбаева С., Калбаева А., Исмаилов С., Сатыбалдиева Ф., Мусабеков Н., Аубакирова Т.</i> Исследование уравнения и алгоритма движения зеркальной концентрирующей системы (на английском языке).....	81
<i>Ақылбаев М.И., Бейсебаева А., Шалданбаев А. Ш.</i> Критерии сильной сходимости решений сингулярно возмущенной задачи Коши (на английском языке).....	90
* * *	
<i>Ерланулы Е., Батрышев Д.Г., Рамазанов Т.С., Габдуллин М.Т., Ахметжанов Н.А., Аханова Н.Е., Омиржанов О.</i> Влияние параметров плазмы на синтез углеродных наноматериалов методом PECVD (на русском языке).....	107
<i>Буртебаев Н., Керимкулов Ж.К., Зазулин Д.М., Алимов Д.К., Мухамеджанов Е.С., Курахмедов А.Е., Чункибаева А., Еділбаев Е.Н</i> Экспериментальное исследование реакции $^{10}\text{B}(\text{p},\alpha)^7\text{Be}$ при низких энергиях (на русском языке).....	117
<i>Серебрянский А., Серебряков С., Ергешев А.</i> Методика потоковой астрометрии и фотометрии большого массива ПЗС-наблюдений (на русском языке).....	122
<i>Минглибаев М.Дж., Шомиекова С.А.</i> Аналитические выражения возмущающих функции в двухпланетной задаче трех тел с анизотропно изменяющимися массами при наличии реактивных сил (на русском языке).....	134
<i>Кондратьева Л.Н., Рспаев Ф.К., Денисюк Э.К., Кругов М.А.</i> Новые результаты исследования планетарной туманности М1-77 (на русском языке).....	144
<i>Павлова Л.А., Кондратьева Л.Н.</i> Механизмы формирования неоднородной структуры планетарных туманностей (на русском языке).....	149
<i>Рамазанов Т.С., Коданова С.К., Бастыкова Н.Х., Тихонов А., Майоров С.А.</i> Исследование гидродинамических свойств сгустка плотной горячей плазмы (на русском языке).....	153

CONTENTS

Serebryanskiy A., Reva I., Krugov M., Yoshida Fumi. Results of photometrical analysis of asteroid (3200) phaethon (in English)..... 5

Yerlanuly Ye., Batryshev D.G., Ramazanov T.S., Gabdullin M.T., Ahmetzhanov N.E., Ahanova N.E., Omirzhanov O. Effect of plasma parameters on the synthesis of carbon nanomaterials by the pecvd method (in English)..... 14

Teifel V.G., Vdovichenko V.D., Lysenko P.G., Karimov A.M., Kirienko G.A., Filippov V.A., Kharitonova G.A., Hozenets A.P. The great red spot on Jupiter: some features of the ammonia absorption (in English)..... 23

Burtebaev N., Kerimkulov Zh.K., Zazulin D.M., Alimov D.K., Mukhamejanov Y.S., Kurahmedov A.E., Chunkibayeva A., Edilbayev E.N. Experimental study of $^{10}\text{B}(p,\alpha)^7\text{Be}$ reaction at low energies (in English)..... 32

Serebryanskiy A., Serebryakov S., Ergeshev A. Methodology of pipeline data reduction for astrometry and photometry of a large array of ccd observations (in English)..... 37

Minglibayev M. Zh., Shomshekova S.A. Analytical expressions of the perturbing functions in two planetary three- body problem with masses varyng non-isotropically when available for reactive forces (in English)..... 48

Kondratyeva L.N., Rspaev F.K., Denissyuk E.K., Krugov M.A. New results of study of the planetary nebula M1-77 (in English) 59

Pavlova L.A., Kondratyeva L.N. Mechanisms for forming the inhomogeneous structure of planetary nebulae (in English)... 63

Assanova A.T., Sabalakhova A.P., Toleukhanova Z.M. On the solving of initial-boundary value problem for system of partial differential equations of the third order (in English)..... 67

Kulzhumiyeva A.A., Sartabanov Zh.A. Coefficient criterion of existence of multiperiodic solutions of a linear system of four differential equations with constant coefficients on diagonal (in English)..... 74

Musabekov A., Saribayev A., Kurakbayeva S., Kalbayeva A., Ismailov S., Satybaldieva F., Musabekov N., Aubakirova T. The investigation of equation and algorithm of the mirror concentrating system movement (in English)..... 81

Akylbayev M.I., Beisebayeva A., Shaldanbaev A.Sh. Criteria for strong convergence of solutions singularly of the perturbed Cauchy problem (in English)..... 90

* * *

Yerlanuly Ye., Batryshev D.G., Ramazanov T.S., Gabdullin M.T., Ahmetzhanov N.E., Ahanova N.E., Omirzhanov O. Effect of plasma parameters on the synthesis of carbon nanomaterials by the pecvd method (in Russian)..... 107

Burtebaev N., Kerimkulov Zh.K., Zazulin D.M., Alimov D.K., Mukhamejanov Y.S., Kurahmedov A.E., Chunkibayeva A., Edilbayev E.N. Experimental study of $^{10}\text{B}(p,\alpha)^7\text{Be}$ reaction at low energies (in Russian)..... 117

Serebryanskiy A., Serebryakov S., Ergeshev A. Methodology of pipeline data reduction for astrometry and photometry of a large array of ccd observations (in Russian)..... 122

Minglibayev M. Zh., Shomshekova S.A. Analytical expressions of the perturbing functions in two planetary three- body problem with masses varyng non-isotropically when available for reactive forces (in Russian)..... 134

Kondratyeva L.N., Rspaev F.K., Denissyuk E.K., Krugov M.A. New results of study of the planetary nebula M1-77 (in Russian)..... 144

Pavlova L.A., Kondratyeva L.N. Mechanisms for forming the inhomogeneous structure of planetary nebulae (in Russian).. 149

Ramazanov T.S., Kodanova S.K., Bastykova N.Kh., Tikhonov A., Maiorov S.A. Investigation of hydrodynamic properties of hot dense plasma (in Russian)..... 153

**Publication Ethics and Publication Malpractice
in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan**

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the described work has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the Cross Check originality detection service <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайтах:

www.nauka-nanrk.kz

<http://www.physics-mathematics.kz>

ISSN 2518-1726 (Online), ISSN 1991-346X (Print)

Редакторы *М. С. Ахметова, Т.А. Апендиев, Д.С. Аленов*
Верстка на компьютере *А.М. Кульгинбаевой*

Подписано в печать 05.06.2018.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать – ризограф.
10 п.л. Тираж 300. Заказ 3.

Национальная академия наук РК
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-18, 272-13-19